

HYVINKÄÄN TAIDEMUSEON TAIDELABRA

Näe, koe, kokeile!

Viisi erilaista huonetilaa ja Hyvinkään taidemuseon taidekokoelman teokset muodostavat kokonaisuuden nimeltään Taidelabra. Taidelabrassa voi ihmetellä, hämmästyä, jopa hämmentyä. Taidelabrassa saa ihastua, inhota ja kummastua.

Taide ja labra sanoina kertovat eri asioita, mutta nyt ne ovat yhdessä. Mitä taide on? Se voi olla leikkiä, eri aistien käyttöä, kokemista, näkökulman heilahduksia ja kätköjä. Labra on oman kokemisen, tutkimisen ja kokeilun arvostamista, ei valkotakkeja tai testiputkia. Välillä saa koskea, kuunnella ja yllättyä. Yhtä lailla voi vain istua, katsella ja tarkastella rauhassa teoksia.

Mikä Taidelabra on?

Taidelabra on näyttelytila, oppimisympäristö ja kokoelmanäyttely samojen seinien sisällä. Se sykkii Hyvinkään taidemuseon ytimessä ja esittelee Hyvinkään kaupungin omistamaa, taidemuseon hoitamaa taidekokoelmaa.

Taidelabra on toki paljon muutakin kuin taideteosten esittäytymispaikka. Taidelabran viisi erilaista huonetilaa ja tunnelmaa avaavat taidetta ja taiteen kysymyksiä moneen – myös moniaistiseen – suuntaan.

Taidelabrassa taidekasvatus tai toiminnalliset osuudet eivät välttämättä ole erotettavissa näyttelyarkkitehtuurista tai näyttelyn ripustuksesta. Osa sisällöistä on hienovaraisia, osa äänekkäämpiä ja osa vihjaa itsestään tilassa ja tilallisesti.

Tila tarjoaa, mutta ei tyrkytä, moniaistisia ja oivallukseen mahdollistavia elämyksiä.

Viisi huonetta, vähintään viisi teemaa

Taidelabra jakautuu viiteen huonetilaan, joilla kullakin on oma luonteensa, tunnelmansa ja teemansa. Huoneisiin voi tutustua missä tahansa järjestyksessä ja omassa tahdissa. Tilaan pääsee kolmea eri reittiä, mutta tarkkaa kulkusuuntaa Taidelabrassa ei ole.

KELTAINEN HUONE (I)

Liike ja rytmi ovat keskeisiä teemoja keltaisessa huoneessa. Näitä aiheita käsitellään muun muassa teossisältöjen, kuten tanssin kuvaamisen kautta. Taiteidenvälisyys, kehollisuus, rytmi ja toisto ovat keskeisessä roolissa huoneen kaikissa sisällöissä. Tilassa voi kuunnella musiikkia, ottaa askelia tanssilattiamaisella parketilla ja aistia kovaa lattiaa vasten kopisevia askeleita ja niistä kantautuvaa rytmiä.

Tilassa olevat tekstit

Pyörähdyksiä, lepatusta, viuhahduksia!

Tämän huoneen teoksia yhdistää niiden aihe, joka on liike. Liikkeen voi löytää esillä olevista taideteoksista eri tavoin. Se tulee ilmi esimerkiksi teosten teemoissa, kuten tanssin kuvaamisessa. Liikkeen vaikutelma voi syntyä myös kuvan tai veistoksen rytmistä: tietyt muodot ja kuviot toistuvat.

Jos kuvittelet oikein kovasti, mahtavatko seinällä olevan ketun korvat liikkua? Pronssiin valetun Tiina Torkkelin *Flying Fox* -veistoksen voi lähes nähdä heilauttavan korviaan. Mihin suuntaan pienoiskaruselli kääntyy Inari Krohnin *Maapallo pyörii* -grafiikassa?

Miltä ympärillä olevat teokset tuntuvat, kun laitat kuulokkeet korvillesi? Mitä tapahtuu balettiosust jalassa seisoville tanssijoille Moderni tanssi III -maalauksessa, jos kuulokkeista raikuu rap? Miltä Tanssiva Pariisi tuntuu tangon soidessa – entä jos taustalla sykkiikin kiihkeä jazz?

Yrjö Saarinen ja Sonckit

Yrjö Saarisen värikylläisiä maalauksia on ollut esillä Hyvinkään taidemuseossa aina museon alkumetreiltä lähtien vuodesta 1982. Hyvinkään kaupunki sai vuonna 1978 lahjoituksena Karin ja Carl Eric Sonckilta laajan kokoelman Yrjö Saarisen taidetta. Lahjoitus piti sisällään 60 maalausta ja 200 piirrosta.

Yrjö Saarinen maalasi vuonna 1930 *Tanssivan Pariisin*, joka on yksi hänen tunnetuimmista teoksistaan. *Tanssivassa Pariisissa* voi lähes kuulla flyygelistä kantautuvat soinnut, cocktailliasien kilinä ja haistaa savukkeiden tuoksun sekä tanssivien ihmisten ihon. Saarinen ei koskaan matkustanut ulkomaille, vaan teoksen pariisilainen kapakkaelämä on syntynyt taiteilijan mielikuvituksen ja mielikuvien varassa. Kyseisen teoksen Saarinen maalasi Hyvinkäällä sijainneen ravintola Hanhen seinälle.

Tilassa olevat taideteokset

- *Tanssiva Pariisi*, Yrjö Saarinen, 1930, liimaväri kankaalle
- *Moderni tanssi III*, Margareetta Liljeblad, 1986, guassi paperille
- *Tanssi*, Eero Hiironen, 2002, pronssi
- *Flying Fox*, Tiina Torkkeli, 2009, pronssi
- *Maapallo pyörii*, Inari Krohn, 1987, viivasyövytys, akvatinta

Tilassa olevat osallistavat elementit

- kuulokkeet, joista voi kuulla neljää erilaista musiikkia

SININEN HUONE (2)

Sininen huone on omistettu Helene Schjerfbeckin taiteelle ja hänen Hyvinkään-vuosilleen. Esillä on Hyvinkään taidemuseon kokoelmaan kuuluvia ja kokoelmaan talletettuja Schjerfbeckin teoksia. Helene Schjerfbeckin käyttämät hyvinkääläiset mallit ja taiteilijan uniikki maalaustyyli ovat pääosassa Fantomatico Oy:n digitaalisessa installaatiossa.

Tilassa olevat tekstit

Helene Schjerfbeckin Hyvinkään-vuodet

Taidemaalari Helene Schjerfbeck muutti Helsingistä Hyvinkäälle vuonna 1902, missä hän asui vuoteen 1925 asti. Schjerfbeckin Hyvinkään-vuodet on noteerattu taidehistoriassa merkittäviksi, koska juuri tuona aikana hänen taiteensa kehittyi omaleimaisen pelkistetyksi, mistä Schjerfbeck tänäkin päivänä tunnetaan.

Hyvinkäällä Helene Schjerfbeck maalasi monet tunnetuista teoksistaan, kuten *Halkopojan*, *Kotona (äiti ompelee)* ja *Hiljaisuuden*. Schjerfbeck käytti maalauksiensa malleina hyvinkääläisiä aikuisia ja lapsia. Esimerkiksi Rajin talosta, missä Helene asui yhdessä äitinsä Olga

Schjerfbeckin kanssa vuokralla vuosina 1902–1923, sai Helene Blonda Raij -nimisen tytön malliksi useampaan maalaukseensa (muun muassa *Lukeva tyttö* ja *Katkelma*).

Kerrotaan, että taiteilija ei näyttänyt malleilleen tekemiään maalausluonnoksia tai valmiita teoksia. Osa teoksissa käytetyistä malleista on tämänkin vuoksi tunnistamatta, mutta taiteentutkijat ja kulttuurihistorioitsijat ovat arkistolähteiden ja salapoliisityön tuloksena onnistuneet selvittämään useamman hyvinkääläisen mallin identiteetin. Osan teoksistaan Helene Schjerfbeck myös nimesi antaen vihjeitä siitä, kuka mallina mahdollisesti toimi.

Schjerfbeckin maalauksiin ja niiden teemoihin voi tutustua tämän seinän takaa löytyvästä digitaalisesta installaatiosta. Fantomatico Oy:n toteuttamassa vuorovaikutteisessa teoksessa syvennytään xx maalauksen kautta Schjerfbeckin värinkäyttöön, pelkistettyyn ilmaisuun ja tapaan tutkia maailmaa. Kaikki installaatioissa esiintyvät mallit olivat Helenen äitiä lukuun ottamatta hyvinkääläisiä.

Exlibris, kirjan omistajan merkki

Helene Schjerfbeck suunnitteli vuonna 1916 ystävälleen Einar Reuterille exlibriksen, eli kirjan ensimmäiselle sivulle kiinnitettävän, paperisen omistajan merkin. Schjerfbeck teki myöhemmin myös Einar ja Thyra Reuterin lapsille omat exlibrikset. Esillä olevat exlibrikset eivät ole taidegrafiikan vedoksia, vaan painokuvia. Alun perin Schjerfbeck on toteuttanut exlibrikset piirtämällä ja piirroksesta on tehty grafiikkaa kivipainomenetelmällä. Nimitys exlibris tulee latinan kielestä ja viittaa kirjoihin.

Tilassa olevat taideteokset

- *Marianne Ruovedellä*, Helene Schjerfbeck, 1926, vesiväri, guassi, hiili, lyijykynä paperille
- *Asemapäällikön tytär*, Verna Plyhm, Helene Schjerfbeck, 1918–1923, öljy kankaalle, kiinnitetty pahville
- *Kaksi hahmoa*, 1943, Helene Schjerfbeck, öljy kankaalle
- *Exlibrikset*, 5 kpl, Helene Schjerfbeck, painokuva

Tilassa olevat osallistavat elementit

- digitaalinen installaatio Helene Schjerfbeckin teoksista ja hänen hyvinkääläisistä malleistaan (9 tarinaa, yhden tarinan kesto noin 2 minuuttia)

RUUDULLINEN HUONE (3)

Ruudullisessa tilassa käsitellään havaintoa ja abstraktiota. Värioppi, tilallisuus, perusmuodot ja abstraktin taiteen erilaiset olomuodot, ovat huoneen kulmakiviä. Ruudullinen lattia vihjaa kuin leikitellen, huomaako kävijä samoja muotoja esillä olevissa teoksissa.

Visuaalisten asioiden kokemista ja ymmärtämistä kehollisuuden kautta pääsee kokeilemaan portaissa, joilla voi istuskella ja kiipeillä. Portaita pitkin pääsee kurkistamaan tilaa ja teoksia eri näkökulmista. Tarkkasilmäinen voi löytää portaista väriopillisen sateenkaaren tai spektrin, joka avaa uusia näkökulmia teoksiin, joista löytyy osa teoreettisista perus- ja väliväreistä. Perusmuoto-magneetit puolestaan houkuttelevat kokeilemaan, millaisia kokonaisuuksia ja rytmejä muodoilla voi rakentaa.

Tilassa olevat tekstit

Peiliä, pintaa, väriä!

Huoneessa esillä olevat teokset eivät välttämättä kuvaa todellisuutta sellaisena kuin useimmat sen näkevät: taideteokset ovat ei-esittäviä eli abstrakteja. Erilaiset geometriset perusmuodot, kuten kolmiot, neliöt, suorakaiteet ja ympyrät seikkailevat useissa teoksissa. Tässä huoneessa maltti on niin sanotusti valttia – välillä abstraktit teokset tarvitsevat aikaa. Katsele rauhassa eri suunnista, sivulta, kumarru alemmas, kiipeä portaille. Abstrakti taide leikittelee usein muodoilla, väreillä ja kuvapinnalla ilman pyrkimystä esittää jotain tiettyä tunnistettavaa aihetta, vaikka abstrakteistakin taideteoksista voi löytää vihjeitä tuttuihin teemoihin.

Millaisia tuttuja muotoja ja värejä löydät teoksista? Entä itse huoneesta? Kuinka monta värin sävyä löydät? Millaisia jännittäviä materiaaleja teoksissa on? Näyttääkö huone erilaiselta portailla seisossa? Keksitkö, missä portaissa näkyvät värit voi löytää luonnossa? Löydätkö taideteoksen piilon?

Tilassa olevat taideteokset

- *Peili ja teräskompositio*, 1970, Eero Hiironen, teräs, peili ja pleksi
- *Iloinen hetki*, 1987, Göran Augustson, serigrafia
- *Reliefi 21 LP*, 1979, Julio Le Parc, metalli, pahvi ja pleksi
- *Ovi*, 1980, Markku Juuti, guassi paperille
- *Vanha näyttämökuv*a, 1987, Juhana Blomstedt, serigrafia
- *Eilinen*, 1982, Kari Laitinen, puupiirros
- *Huominen*, 1982, Kari Laitinen, puupiirros
- *Peukaloiset*, 2007–2015, Anneli Sipiläinen, pronssi

Tilassa olevat osallistavat elementit

- spektriportaati, joille voi kiivetä ja joilla voi istua
- magneettiseinä ja liikuteltavat geometriset muodot
- paljettiseinä, johon voi tehdä kuvioita
- kosketeltava malli Göran Augustsonin teoksesta *Iloinen hetki*

VIHREÄ HUONE (4)

Maisemamaalaus, luonto ja ympäristö ovat keskeisiä vihreässä huoneessa. Ihmisen ja ympäristön moniulotteinen suhde on keskiössä tässä tilassa. Säkkituoleille voi myös levähtää ja rauhoittua maisemamaalauksen äärelle. Alhaalta lattianrajasta saattaa löytää tilaan ja teoksiin uuden ulottuvuuden.

Tilassa olevat tekstit

Valo, voima, vehreys!

Tervetuloa maisemamaalauksen, kesän ja kevään tunnelmien pariin. Maisemakuvaukset ovat rakkaita aiheita monelle; ne nostavat mieleen henkilökohtaisia kokemuksia. Maisemat ovat myös yksi kuvataiteen perinteisistä ja toistuvista teemoista. Maisemamaalauksiin on liittynyt aikojen saatossa myös poliittisia tavoitteita: esimerkiksi se, millaista kuvaa luonnosta maalauksessa on esitetty, on ollut sidoksissa usein siihen, millaista kansakuntaa tai valtiota on sinä aikana haluttu rakentaa.

Esillä olevissa maalauksissa ihminen on läsnä lähes jokaisessa teoksessa. Vaikka ihminen ei olisi suoraan näkyvillä, on ihmisen vaikutus ympäristöön havaittavissa. Nykyaikana, ilmastonmuutoksen ja ekokatastrofien aikakaudella, ympäristöön kiinnitetään uudella lailla huomiota. Ihmisen etuoikeutettua asemaa on alettu kyseenalaistaa. Toiset lajit, eläimet, eliöt ja kasvit elävät rinnakkain ihmisten kanssa, ja monet taiteilijat pohtivat ihmisen ja ympäristön moniulotteista suhdetta taiteessaan.

Millainen on kevään vihreä? Miltä kesäamun valo näyttää? Mitä luonto sinulle merkitsee? Mitä ihmisen muokkaamaa luontoa löydät huoneen maisemamaalauksista? Millaiselta maisema voisi näyttää sadan vuoden päästä?

Tilassa olevat taideteokset

- *Veneranta*, 1939, Yrjö Saari, öljy kankaalle
- *Kaatunut kelo Kytäjärvellä*, 1947, Yrjö Saari, öljy kankaalle
- *Kiinalainen liina ja veistos*, 1979, Inari Krohn, vesiväri paperille
- *Piekkarin pellot kukkivat*, 1975, Olga Schaaf, vesiväri paperille
- *Puisto*, 1940, Carl Emil Jankes, öljy vanerille / oil on plywood

- *Sininen kesäilta*, 1975, Antti Jantunen, muoviväri akryylille
- *Delacroix'n mukaan*, 1981, Kaisu Aro, öljy ja tempera kankaalle
- *Outo puutarha*, 1973, Inge-Maj Fredriksson, öljy kankaalle

Tilassa olevat osallistavat elementit

- lattialla olevat säkkituolit
- Taidelabran vieraskirja

PUNAVALKOINEN HUONE (5)

Punavalkoinen huone on omistettu taiteen tekemisen prosesseille, materiaaleille ja taiteilijan työvälineille. Yhtä lailla tilassa ajatuksena on, että taiteen tekeminen ei aina ole materiaaliin sidottua. Taide voi myös olla ideoita ja ajattelua ilman fyysistä tai konkreettista lopputulosta.

Tilassa olevat tekstit

Kiveä, kangasta ja kasvoja!

Tässä huoneessa voi tutkia taiteen tekemisen materiaaleja ja taiteilijan työvälineitä. Esillä on lajitelma omakuvia sekä teoksia, joiden avulla erilaiset materiaalit ja välineet konkretisoituvat.

Öljyvärin, hiilen, puun, pronssin tai vesivärin rinnalla on nähty viimeisen sadan vuoden aikana monenlaisia taiteen tekemisen materiaaleja. Kaikki materiaalit eivät välttämättä ole käsin kosketeltavia: bitit, pikselit ja vektorit ovat työvälineitä siinä missä kynä ja paperikin. Vaikka monille taiteilijoille materiaalit ovat tärkeitä, jopa tekemisen lähtökohtia, aina taiteen tekeminen ei ole laisinkaan aineeseen sidottua. Osa kuvataiteesta on olemassa esimerkiksi vain kerran esityksen muodossa ja taide voi myös olla ideoita ja ajattelua ilman fyysistä tai konkreettista lopputulosta.

Entä jos tämä teos olisikin tehty aivan toisesta materiaalista – olisiko se enää sama? Miltä taiteen tekeminen tuntuu? Miltä taide tuntuu sormenpäissä? Missä taide tuntuu? Miten taiteilijaksi tullaan? Miksi taiteilija tekee taidetta?

Tilassa olevat taideteokset

- *Hurmio (raskaana oleva)*, ennen 1986, Maria Tomozei, marmori
- *Haitarihuone*, 1988, Kerttu Horila, punasavi, lasite
- *Lapsi*, 2007, Maija Helasvuo, mänty, leppä, haapa, koivu
- *Siili*, 1978, Pirkko Nukari, pronssi
- *Metsä palaa*, 2012, Ahti Isomäki, lehtikuusi, akryylimaaali
- nimetön, Terho Sakki, pronssi
- nimetön, Terho Sakki, kipsi
- *Työpenkki*, 1977, Nanna Herstad, litografia
- *Musta puku*, 2017, Anniina Vainionpää, puupiirros, monotypia
- *Omakuva*, 1946, Tyko Sallinen, öljy kankaalle
- *Omakuva*, 1971, Hannu Lindholm, öljy kankaalle
- *Omakuva*, 1980, Olavi Suomela, öljy kankaalle
- *Omakuva*, Kaapo Wirtanen, puupiirros
- *Omakuva (Budapest)*, 1924, Kaapo Wirtanen, hiili paperille
- *Omakuva TV:n ääressä*, 2007, Heikki Marila, värikynä paperille
- *Neljä figuuria / Omakuva*, 1990, Irma Melaja, väriliitu paperille
- sarjasta *Näkymättömiä naisia*, 2011, Katri Kuparinen, sekatekniikka paperille
- sarjasta *Näkymättömiä naisia*, 2011, Katri Kuparinen, sekatekniikka paperille
- *Emäntä*, 1972, Kaarlo Mikkonen, vuolukivi,
- *Cap'n Crunchs. Peanut Butter Crunch*, 2010, Jani Leinonen, serigrafia kartongille
- *Pikkusiili nukkuu*, 1978, Pirkko Nukari, pronssi
- *Omakuva savuke hampaissa*, 1933, Yrjö Saarinen, vesiväri paperille

Tilassa olevat osallistavat elementit

- taiteilijan työvälineitä ja -materiaaleja esittelevä hylly
- kosketeltavat taideteosmateriaalit

.....

Taidelabraa ovat tukeneet Museovirasto, Hyvinkään kaupunki ja Paloheimon Perinnesäätiö

kuvat: Teemu Heikkilä